

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ: ВИПУСК 18-ий

МОДЕРНИЙ ПОСІБНИК ПРО МОДЕРНУ ЕПОХУ

Видавничим Центром нашої академії опублікований вісімнадцятий випуск Збірника наукових праць науково-педагогічних працівників Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка «Актуальні проблеми гуманітарної освіти». Загальну редакцію наукового видання здійснили професори Афанасій Ломакович і Валентина Бенера. До Редакційної колегії Збірника також увійшли доктор педагогічних наук, професор Олександр Дем'янчук і кандидат педагогічних наук, професор Олександр Безносюк, доктор біологічних наук, професор Микола Ільєнко і кандидат біологічних наук, професор Олена Довгань, доктор медичних наук, професор Василь Василюк і доктор технічних наук, професор Михайло Пашечко, доктори історичних наук, професори Ірина Скакальська та Генріх Стронський, кандидат мистецтвознавства, професор Богдан Яремко. Науковий збірник рекомендовано до друку Вченою радою КОГПА імені Тараса Шевченка.

У виданні розглядаються теоретико-методологічні засади становлення та розвитку освіти, особистісно орієнтованого підходу в системі безперервної освіти, особистісно орієнтоване навчання в умовах реалізації нових освітніх програм, особистісно-професійна позиція педагога в новій парадигмі виховання та інші актуальні проблеми сучасної педагогічної науки в її гуманітарному секторі. Веб-сторінку Збірника розміщено на сайті академії у розділі «Видавничі діяльність».

«Педагогічний дискурс культурології та мистецтва» – такою науково-аналітичною тематикою розпочинається висвітлення проблем сучасної гуманітарної освіти. Науковці кафедри мистецьких дисциплін і методики їх навчання Алла Афанасенко та Ольга Пуцик розпочинають полілог мистецтвознавців дослідженням «Застосування етнохудожньої діяльності майбутніми вчителями музики в дитячому хоровому колективі засобами дидактичної гри». Кандидат мистецтвознавства, доцент Оксана Легкун публікує науково-історичну розвідку «Розвиток театральності мистецтва на Кременеччині у міжвоєнний період ХХ століття». Доцент кафедри мистецьких дисциплін і методики їх навчання, майстер народної творчості України Тетяна Балбус аналізує «Орнаментальні та сюжетні розписи українських скринь». Професійно актуалізовану тему з історії музичного мистецтва України «Вплив педагогічної спадщини професора Валерія Висоцького на розвиток сучасної української вокальної школи» пропонує заслужений артист України, доцент Микола Швидків. Фахівці образотворчого мистецтва, кандидат мистецтвознавства, доцент Олександра Панфілова та її колеги, молоді науковці Богдана Гуменюк і Олена Павлович розкрили «Особливості використання елементів арт-терапії на уроках мистецтва у школі». До аналітичних пошуків мистецтвознавців долучилося «тріо» науковців кафедри української мови та літератури і методики їх навчання, кандидати філологічних наук, доценти Олег Василюшин, Інна Волянчук, Роман Дубровський, авторським здобутком яких стала тема «Білоруська сторінка в житті і творчості Бориса Харчука».

Автори другого розділу Збірника наукових праць висвітлюють «Психолого-педагогічні аспекти наукових досліджень». Кандидат психологічних наук, доцент Марія Боднар вивчає «Функції життєвих криз в особистому зростанні студентської молоді». Доктор педагогічних наук Ірина Онищук і кандидат психологічних наук Юлія Тимош звертаються «До проблеми особистісно-професійного становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», а їх колега, кандидат педагогічних наук Оксана Доманюк висвітлює «Ефективні шляхи підготовки майбутніх вихователів до формування особистості дітей старшого дошкільного віку». Кандидат педагогічних наук, доцент Наталія Приймас аналізує «Суспільствознавчий аспект змісту початкової освіти Нової української школи», а молодий науковець Маріанна Ярошук характеризує особливості «Поняття «релігійність особистості» в науковій рецепції». Тему «Музичне мистецтво у вихованні дошкільнят» розкриває кандидат мистецтвознавства Світлана Гуральна. Професор Олександр Безносюк спільно з молодим науковцем Олександром Снякевичем досліджують «Здоров'язбережувальні технології в освіті», а дотично до згаданої теми «Використання креативних технологій з метою формування здоров'язбережувальної компетентності школярів» – кандидат педагогічних наук Тетяна Бондаренко у співавторстві з молодією дослідницею Анастасією Мазур. Увагою кандидата педагогічних наук, доцента Володимира Терпелюка і його співавторки Ірини Кузави заволоділа «Особистісна адаптація вихованих підлітків – учнів із вадами зору в умовах інклюзивного навчання», а кандидата педагогічних наук Оксану Швець зацікавили «Технології розвитку критичного мислення у молодших школярів під час вивчення природничої освітньої галузі в Новій українській школі».

Науково-педагогічні працівники факультету фізичного виховання, біології та психології аналізують «Актуальні проблеми фізичної культури і спорту», причому, здійснюють такий аналіз із конкретизованим науково-методологічним підходом. Зокрема, колектив науковців у складі кандидата біологічних наук, професора Олени Довгань, її колеги Наталії Давибіди, кандидатів наук Володимира Банаха, Любові Левандовської, Тетяни Кучер оприлюднили досліджену ними тему «Зміни остеокласичної резорбції кісткової тканини під впливом гіпокінезії». Інша група фахівців фізичного виховання, до якої входили доценти Віктор Голуб і Володимир Прокопович, а також молодий науковець Олександр Гурковський, працювала над проблемою «Пошук здібних волейболістів за показниками суглобної гнучкості, рухливості та пластичності м'язів верхнього плечового поясу».

Розділ «Еколого-біологічні проблеми в сучасних наукових дослідженнях» містить результати науково-теоретичних і науково-практичних досліджень, здійснених нашими фахівцями природничо-наукового профілю. Кандидати біологічних наук, доценти Оксана Галаган, Ольга Дух і Неля Цицюра та їх співавторка Руслана Панасенко запропонували до Збірника колективне дослідження «Колекція голонасінних рослин Кременецького ботанічного саду». Природодослідник Олександр Бондар характеризує «Типологічне різноманіття соснових лісів на водозборах Ворскли». «Способи корекції якості життя хворих на гастроєзофагеальну рефлюксну хворобу» аналізує доктор медичних наук, професор Василь Василюк. Кандидат біологічних наук Людмила Головатюк і кандидат історичних наук Ольга Кратко публікують результати власного дослідження «Інноваційні водоочисні технології як методи боротьби з надходженням шкідливих елементів у водні об'єкти Кременеччини». Тандем науковців Ірина Довганюк і Микола Штогун закривають фаховий розділ і науковий Збірник дослідженням «Організація охорони і збереження природних комплексів та об'єктів на території Білокриницького ПНДВ Національного природного парку «Кременецькі гори».

Вісімнадцятий випуск Збірника наукових праць «Актуальні проблеми гуманітарної освіти» займе належне йому місце у бібліотеці наукового доробку з проблем важливої фахової проблематики, досліджених науковцями нашої академії як самостійно, так і в співпраці з представниками інших науково-освітніх і науково-дослідних установ.

Методична творчість науковця-викладача – це постійний пошук нових форм, шляхів і засобів супроводу студента при його входженні в царину навчального матеріалу, до розуміння змістової суті та світоглядної значимості предмету вивчення. Яскравим підтвердженням ефективності такого підходу служить навчальний посібник доктора історичних наук, завідувачки кафедри історії та методики її навчання, професора Ірини Скакальської «Практикум з історії України модерної епохи (XIX–XXI ст.)». Книгу опублікувало ківське видавництво «КНТ». До друку видання рекомендувала Вчена рада гуманітарно-технологічного факультету Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. «Практикум...» рецензували доктор історичних наук, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського НПУ імені Володимира Гнатюка, професор Іван Куций і кандидат історичних наук, науковий працівник Кременецького краєзнавчого музею, доцент Олександр Соловей.

Основна особливість методології формування структури та підбору матеріалу посібника – націленість на організацію самостійної роботи студентів у засвоєнні конкретного тематичного змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Саме з цієї метою у «Практикумі...» запропоновано кейси з переліку контрольних питань, практичних і творчих завдань, теми рефератів, доповідей, науково-інформаційних повідомлень, тематичних презентацій. Рекомендуються належний масив основної та додаткової літератури, а також додається лаконічний тематичний глосарій. Застосування інноваційних методів засвоєння навчального матеріалу сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти необхідних фахових компетентностей, забезпечує практичний фундамент теоретичних знань, отриманих на лекційних заняттях. Ще одна важливість навчального посібника – змога використати його матеріал в умовах дистанційного навчання.

Автор «Практикуму...» наголошує, що підготовка до семінарських занять у закладі вищої освіти та виконання завдань самостійної роботи – навчальні дії взаємопов'язані та виступають синтезованою формою освітнього процесу. Такий взаємозв'язок передбачає і вимагає систематичного опрацювання науково-літературних та інших інформаційних джерел, без чого неможливо здійснити аналіз історичних подій та зрозуміти логіку історичних процесів. Окрім цього, необхідно дотримуватися класичного алгоритму підготовки до кожного заняття: усвідомити зміст теми та її специфіку, що розпочинається з ознайомлення з планом даної тематичної проблеми, продовжується аналізом складових моментів тематичної проблематики, обов'язково включає огляд основної і додаткової літератури, яку бажано поповнити особисто віднайденими літературними чи іншими інформаційними джерелами, і завершується висновками та рекомендаціями щодо використання отриманих знань та подальшого їх розширення та поглиблення.

Навчальний посібник має науково обґрунтовану методичну структуру: перший його розділ складає історія України в період «довгого XIX століття»; другий – містить виклад змісту історичного процесу на українських теренах за час з початку Першої та до Другої світової воєни; в третьому висвітлюється історична доля українського народу від початку Другої світової війни до наших днів. Методологічна особливість структурування навчального матеріалу – оптимальний розподіл змістового навантаження на кожен із розділів – по 18 навчальних тем, що повноцінно охоплюють згадані історичні періоди української історії та з достатньою повнотою відображають зміст, форми, характер і спрямованість соціально-історичних, економічних і політичних процесів у тогочасному українському суспільстві.

Особливий підхід здійснено до висвітлення сучасного етапу української історії. Тут наголошено, що українцям довелося пережити лихоліття Другої світової війни, сформувати національний Рух Опору, який функціонував і по завершенню війни; пережити труднощі повоєнної відбудови та сталінські депортації, пройти через хрущовську «відлигу», організувати і посилити національний дисидентський рух, витримати «задуху» брежнєвського «застою» та перипетії горбачовської перебудови, екологічні наслідки Чорнобильської катастрофи та крах радянської імперії. По-своєму складними були перші роки державної незалежності України – нелегкі роки випробувань на всіх векторах становлення нашої державності. У посібнику стверджується, що українство продовжує літопис своєї героїчної історії всупереч всім історичним викликам і негараздам: Помаранчевий Майдан і Революція Гідності, анексія Криму і гібридна війна, політичні протистояння і пандемія, економічні виклики і ризики процесів реформування різних сфер українського соціуму – все це належить до складників нашої сучасної історії, вимагає від нас переоцінки та переосмислення багатьох підходів і поглядів на сутність та спрямованість історичного поступу української нації на сучасному етапі світового цивілізаційного процесу.

Автор «Практикуму...» наголошує, що правильно поставлений акцент і належним чином опрацьований і засвоєний навчальний матеріал дозволить здобувачам вищої освіти не тільки збагатити свої знання, а й утвердити власні державницькі переконання. Щодо цього необхідно пам'ятати: кожна навчальна тема всякого навчального посібника вимагає окремого і детального вивчення. Не буде зайвим наголосити, що задум «Практикуму...» з'явився під час вимушеної карантинної ізоляції з причини пандемії і спонукав до своєрідної інтелектуальної творчості з використанням наявних і пошуку нових навчальних і науково-методичних напрацювань.

Тема кожного семінарського заняття розроблена згідно з обраною та апробованою автором структурно-логічною схемою та із застосуванням новітніх навчально-методичних технологій. Зрозуміло, що непорушним класичним елементом методичної розробки семінару залишається змістово навантажений план і необхідний перелік рекомендованої літератури та інтернет-джерел, як основного, так і додаткового призначення. Серед інноваційних форм і прийомів методичної роботи на семінарському занятті з історії України – застосування тематичних презентацій; рольові (в тому числі, командні) ігри різноманітного формату, змісту та призначення; пошук відповідей на проблемно-дискусійні запитання; вирішення проблемних завдань герменевтичного характеру; логіко-історичний аналіз літературних текстів (із наукових, публіцистичних і художніх творів); підготовка, оприлюднення та захист тематичних реферативних повідомлень; аналітична робота з конкретним інформаційним матеріалом фактологічного і статистичного формату; тематичні дискусії з елементами «ділової гри» (важливо, що «Практикум...» пропонує примірні сценарії рольових чи ділових ігор); різні форми логіко-аналітичного пошуку за формулою «Поміркуйте над...»; коментування фрагментів, положень, цитат науково-літературних текстів і висловів видатних історичних персоналій; попереднє ознайомлення (перегляд фільмів, читання текстів тощо) з висвітленням тематики в різних позанавчальних джерелах з наступним коментуванням та обговоренням на семінарському занятті; творчі завдання-рецензії на твори історичної тематики; аналітична оцінка діяльності окремих історичних осіб; аналіз різноманітних історичних документів, насамперед, медіатекстів; тематика і методичні рекомендації до проведення тренінгів і сторітелінгів, колоквиумів, теоретичних і практичних студентських наукових конференцій за навчальною тематикою; тести, запитання та завдання для самоконтролю та для підготовки до екзамену.

Навчальний посібник «Практикум з історії України модерної епохи (XIX–XXI ст.)» рекомендується науково-педагогічним працівникам і студентам спеціальності «Історія» вищих закладів освіти, а також всім, хто бажає поглибити та переосмислити свої знання з національної історії модерного часу.